

**LIETUVOS RESPUBLIKOS PAGALBOS NUO NUSIKALSTAMOS VEIKOS
NUKENTĖJUSIEMS ASMENIMS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINIŲ
PASLAUGŲ ĮSTATYMO NR. X-493 1, 2, 3 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO
PAPILDYMO 36¹ STRAIPSNIU IR PRIEDU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. I-1234
1, 2, 23 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Parengti šie įstatymų projektai:

- 1) Lietuvos Respublikos pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims įstatymo projektas (toliau – Aukų įstatymo projektas);
- 2) Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymo Nr. X-493 1, 2, 3 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 36¹ straipsniu ir priedu įstatymo projektas (toliau – SPI projektas);
- 3) Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 1, 2, 23 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – VTAPI projektas; toliau kartu – Įstatymų projektai).

Įstatymų projektai parengti siekiant į nacionalinę teisę perkelti šių direktyvų nuostatas:

- 1) 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR (toliau – Direktyva 2011/36/ES), 11, 13, 14 ir 22 straipsnių nuostatas;
- 2) 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas (toliau – Direktyva 2012/29/ES), 1, 2, 3, 4, 8 ir 9 straipsnių nuostatas;
- 3) 2017 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/541 dėl kovos su terorizmu, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/475/TVR ir iš dalies keičiančios Tarybos sprendimą 2005/671/TVR (toliau – Direktyva (ES) 2017/541), 24, 26 ir 28 straipsnių nuostatas (toliau kartu – direktyvos).

Direktyva 2011/36/ES į nacionalinę teisę turėjo būti perkelta iki 2013 m. balandžio 6 d., Direktyva 2012/29/ES – iki 2015 m. lapkričio 16 d., o Direktyva (ES) 2017/541 – iki 2018 m. rugsėjo 8 d.

Šiomis direktyvomis siekiama užtikrinti, kad visos nusikaltimų aukos, t. y. fiziniai asmenys, kurie tiesiogiai dėl nusikalstamos veikos patyrė fizinę, turtinę ir (ar) neturtinę žalą, taip pat fizinio asmens, mirusio dėl nusikalstamos veikos, šeimos narys (-iai), kuris (-ie) patyrė žalą dėl to asmens mirties, tarp jų ir prekybos žmonėmis ir terorizmo aukos (toliau kartu – nukentėję asmenys), gautų tinkamą informaciją, konsultacijas ir (ar) paslaugas (toliau kartu – pagalba).

Direktyvose ypač daug dėmesio skiriama nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems vaikams, taip pat individualių poreikių turintiems nukentėjusiems asmenims. Direktyvomis skatinama į pagalbos nukentėjusiems asmenims veiklą įtraukti nevyriausybines visuomenines organizacijas ir glaudžiai su jomis bendradarbiauti.

Šiuo metu nukentėję asmenys gali naudotis Lietuvos Respublikoje veikiančia bendra socialinės paramos ir pagalbos asmenims sistema, aprašyta šio aiškinamojo rašto 3 dalyje, tačiau ji nėra tokia veiksminga, kad užtikrintų teisę gauti pagalbą nuo visų nusikalstamų veikų nukentėjusiems asmenims, kaip to reikalaujama pagal direktyvų nuostatas.

Pažymėtina, kad į tai, jog pagalbos nukentėjusiems asmenims sistema Lietuvos Respublikoje yra nepakankamai veiksminga, dėmesį jau atkreipė ir Europos Komisija. 2019 m. kovo 7 d. ji pateikė pagrįstą nuomonę pažeidimo procedūroje Nr. 2016/0109, reiškiamą Lietuvos Respublikai, remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 258 straipsniu, dėl nepranešimo apie Direktyvos 2012/29/ES perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. Europos Komisija, pagrįsdama savo nuomonę, nurodė, kad priemonėmis, apie kurias pranešė Lietuvos Respublika, *dalies Direktyvos 2012/29/ES nuostatų į Lietuvos Respublikos nacionalinę teisę perkelta nevisiškai*. Išnagrinėjusios Europos Komisijos pateiktą pagrįstą nuomonę, atsakingos Lietuvos Respublikos institucijos sutiko, jog Direktyva 2012/29/ES į nacionalinę teisę perkelta nevisiškai: Lietuvos Respublikoje nėra nuoseklios nukentėjusių asmenų teisių užtikrinimo ir apsaugos sistemos, nacionalinėje teisėje nėra sąvokos „nuo nusikalstamos veikos nukentėjęs asmuo“ apibrėžimo, nereglamentuoti pagalbos nukentėjusiam asmeniui teikimo principai bei procedūros.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, parengtas naujo teisės akto – Aukų įstatymo – projektas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad fiziniai asmenys, nukentėję nuo nusikalstamos veikos, padarytos Europos Sąjungos teritorijoje arba ne Europos Sąjungos teritorijoje, kai baudžiamasis procesas vyksta Europos Sąjungos teritorijoje, būdami Lietuvos Respublikos teritorijoje, gautų pagalbą ir galėtų dalyvauti baudžiamajame procese.

Kartu keičiamas Socialinių paslaugų įstatymas (toliau – SPI), kuriame nukentėjusių asmenų patirta žala įtraukiama į socialinės rizikos sąvoką, t. y. nukentėjusių nuo nusikalstamos veikos asmenų patirta žala bus priskiriama prie veiksnių ir aplinkybių, dėl kurių šeimos ar pavieniai asmenys patiria ar yra pavojus jiems patirti socialinę atskirtį. Be to, SPI atitinkamai papildomas nauju 36¹ straipsniu, reglamentuojančiu asmens duomenų tvarkymą, ir įtvirtinama, kad šiuo įstatymu įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai, nurodyti šio įstatymo priede.

VTAPI projekte Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – VTAPI) 23 straipsnis papildomas nauja dalimi, kuri numato, kad nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiam vaikui pagalbos ir paslaugų teikimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims įstatymas, Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, kiti įstatymai ir teisės aktai, taip pat įtvirtinama, kad šiuo įstatymu įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai, nurodyti šio įstatymo priede.

Įstatymų projektų tikslas – į nacionalinę teisę visiškai perkelti direktyvų nuostatas, taip užtikrinant jų įgyvendinimą ir nacionalinės bei Europos Sąjungos teisės suderinamumą, ir sukurti aiškią ir sklandžiai veikiančią pagalbos nukentėjusiems asmenims sistemą Lietuvos Respublikoje.

Pažymėtina, kad atlikus šiuo metu galiojančio Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo nuostatų analizę, manytina, kad šio įstatymo nuostatos, susijusios su pagalbos teikimo asmenims, nukentėjusiems nuo su smurto artimoje aplinkoje, reglamentavimu, į nacionalinę teisę direktyvas perkelia visiškai. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo pakeitimo projektas neįtrauktas į teisės aktų projektų, reikalingų direktyvoms įgyvendinti, paketą.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimą inicijavo Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2020 m. birželio 5 d. įsakymu Nr. A1-509 „Dėl darbo grupės Lietuvos Respublikos pagalbos

nukentėjusiems nuo nusikalstamos veikos asmenims įstatymo projektui ir jį lydintiems dokumentams parengti sudarymo“ sudaryta darbo grupė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu nukentėję asmenys gali naudotis Lietuvos Respublikoje veikiančia bendra socialinės paramos ir pagalbos asmenims sistema. Nukentėję asmenys gali kreiptis pagalbos į atitinkamas valstybės finansuojamas pagalbos tarnybas (pagal nusikaltimo pobūdį), o šios tarnybos gali juos siųsti į kitas nukentėjusių asmenų poreikius atitinkančias pagalbos tarnybas reikiamai pagalbai gauti:

1) SPI nurodyti socialinę riziką ir atskirtį dėl SPI apibrėžtos socialinės rizikos patiriantys asmenys gali kreiptis į savivaldybių administracijas ar socialines paslaugas teikiančias įstaigas (savivaldybės įstaigas ar nevyriausybines organizacijas, kurių teikiamos socialinės paslaugos finansuojamos valstybės ir (ar) savivaldybių biudžetų lėšomis) ir gauti atitinkamas socialines paslaugas pagal individualius asmens (šeimų) interesus ir poreikius SPI nustatyta tvarka. Socialinę riziką patiriantiems asmenims dėl psichologinės, fizinės ar seksualinės prievartos, smurto, išnaudojimo prekybai gali būti teikiama intensyvi krizių įveikimo pagalba (įvykio vietoje (mobiliosios krizių įveikimo komandos), krizių centre, dienos centre ir kt.), psichosocialinė pagalba (psichosocialinės pagalbos centre, krizių centre, šeimos paramos centre, paramos šeimai tarnyboje ir kt.), laikinas apgyvendinimas ar apnakvindinimas laikino gyvenimo namuose (krizių centruose, nakvynės namuose, laikino apgyvendinimo įstaigose motinoms ir vaikams ir kt.).

2) Smurtą artimoje aplinkoje patyrę asmenys Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo nustatyta tvarka gali kreiptis į specializuotos pagalbos centrus, kurie teikia specializuotą kompleksinę pagalbą smurto artimoje aplinkoje atveju įveikiant krizę, organizuoja specializuotą psichologo, teisinę ir kitą pagalbą (pagalbą teikia nevyriausybinių organizacijų, jos teikimas finansuojamas skiriant lėšų iš valstybės biudžeto konkurso būdu). Specializuoti pagalbos centrai veikia vadovaudamiesi Specializuotos pagalbos centrų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2011 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. A1-534/V-1072/IV-931 „Dėl Specializuotos pagalbos centrų programos patvirtinimo“, bei Specializuotos pagalbos centrų veiklos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. gegužės 7 d. įsakymu Nr. A1-227 „Dėl Specializuotos pagalbos centrų veiklos aprašo patvirtinimo“.

3) Prekybos žmonėmis ar priverstinės prostitucijos aukos gali kreiptis į nevyriausybines organizacijas (pagalbą teikia nevyriausybinių organizacijų, jos teikimas finansuojamas skiriant lėšų iš valstybės biudžeto konkurso būdu, vadovaujantis Projektų, skirtų socialinei pagalbai asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, teikti, atrankos konkurso organizavimo 2020–2021 metais nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. lapkričio 11 d. įsakymu Nr. A1-686 „Dėl Projektų, skirtų socialinei pagalbai asmenims, nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis, teikti, atrankos konkurso organizavimo 2020–2021 metais nuostatų patvirtinimo“).

Dabartinė pagalbos nukentėjusiems asmenims sistema veikia selektyviai ir nėra pritaikyta nuo bet kokių nusikalstamų veikų nukentėjusiems asmenims, kaip to reikalaujama pagal direktyvų nuostatas.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Aukų įstatymo projekto paskirtis – užtikrinti, kad fiziniai asmenys, nukentėję nuo nusikalstamos veikos, padarytos Europos Sąjungos teritorijoje arba ne Europos Sąjungos teritorijoje, kai baudžiamasis procesas vyksta Europos Sąjungos teritorijoje, būdami Lietuvos Respublikos teritorijoje, gautų pagalbą ir galėtų dalyvauti baudžiamajame procese.

Nukentėjusiais asmenimis laikomi fiziniai asmenys, kurie tiesiogiai dėl nusikalstamos veikos patyrė fizinę, turtinę ir (ar) neturtinę žalą, taip pat fizinio asmens, mirusio dėl nusikalstamos veikos, šeimos narys (-iai), kuris (-ie) patyrė fizinę, turtinę ir (ar) neturtinę žalą dėl to asmens mirties. Aukų įstatymo projekto nuostatos bus taikomos visiems fiziniams asmenims, neišskiriant jų pagal nusikaltimų rūšis.

Aukų įstatymo projekte, atsižvelgiant į perkeliamų direktyvų nuostatas, numatomi šie pagalbos nukentėjusiems asmenims teikimo principai: bendradarbiavimo, dalyvavimo, prieinamumo, veiksmingumo, lygiateisiškumo, informacijos prieinamumo, individualizavimo.

Aukų įstatymo projekte taip pat nustatomos nukentėjusio asmens teisės, kuriomis galės pasinaudoti nukentėjęs asmuo, nesvarbu, pateikė oficialų skundą dėl nusikalstamos veikos ar ne: nemokamai ir konfidencialiai naudotis pagalbos tarnybos ir pagalbos teikėjų pagalba prieš baudžiamąjį procesą, jo metu, esant poreikiui, po jo ir visais atvejais, kai baudžiamasis procesas nepradedamas, gauti informaciją paprasta, suprantama kalba, jo pasirinktais būdais ir priemonėmis, pasirinkti asmenį, kuris būtų kartu kreipiantis į pirmojo kontakto instituciją, ir kita.

Nukentėjusio asmens šeimos nariai turės teisę naudotis pagalbos tarnybos ir pagalbos teikėjų pagalba atsižvelgdami į jų individualius poreikius, dėl padarytos nusikalstamos veikos atsiradusius poreikius, taip pat į dėl padarytos nusikalstamos veikos patirtos žalos mastą.

Priėmus Aukų įstatymo projektą, bus nustatyta aiški ir sklandžiai veikianti pagalbos nukentėjusiems asmenims sistema, kurios subjektai yra:

1) *pirmojo kontakto institucija* – Lietuvos Respublikoje veikianti institucija, į kurią nuo nusikalstamos veikos nukentėjęs asmuo ar jo atstovas pagal įstatymą kreipiasi pirmiausia: ikiteisminio tyrimo įstaiga, prokuratūra (prokuroras) ar teismas, Bendrosios pagalbos centras, savivaldybės administracija, socialinių paslaugų įstaiga, bet kuri švietimo ar sveikatos priežiūros įstaiga, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos;

2) *pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims tarnyba (toliau – pagalbos tarnyba)* – juridinis asmuo, pagal šį įstatymą organizuojantis, koordinuojantis ir teikiantis akredituotą pagalbą nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiam asmeniui ir užtikrinantis jos prieinamumą bei kokybę visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje;

3) *pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims teikėjas (toliau – pagalbos teikėjas)* – fizinis ar juridinis asmuo, pagal šį įstatymą teikiantis pagalbą nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims.

Aukų įstatymo projekte numatyta, kad pirmojo kontakto institucija nukentėjusiam asmeniui nedelsdama suteikia Aukų įstatymo projekto 9 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją apie pagalbą, kuri nukentėjusiam asmeniui gali būti suteikta, apie pagalbos teikėjus, procedūras, susijusias su skundo dėl nusikalstamos veikos pateikimu, apie galimybes gauti apsaugą, teisinę pagalbą ir konsultacijas, apie nusikalstamos veikos padarytos žalos kompensavimo sąlygas ir kitą reikalingą informaciją.

Aukų įstatymo projekte numatyta, kad pagalbos tarnyba organizuoja, koordinuoja ir teikia pagalbą, užtikrina pagalbos prieinamumą ir kokybę visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje,

atsižvelgdama į nukentėjusio asmens individualius poreikius bei poreikių, atsiradusių dėl padarytos nusikalstamos veikos, vertinimą. Pagalbos tarnyba, gavusi nukentėjusio asmens duomenis iš pirmojo kontakto institucijos arba asmeniui kreipusis į pagalbos tarnybą tiesiogiai, nedelsdama, ne vėliau kaip kitą darbo dieną, pradeda organizuoti pagalbos teikimą, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro patvirtinta akredituotos pagalbos teikimo nukentėjusiam asmeniui tvarka. Nukentėjusio asmens prašymu į pagalbos tarnybą dėl pagalbos nukentėjusiam asmeniui teikimo gali kreiptis ir kiti asmenys.

Pagalbos tarnyba pagal socialinės apsaugos ministro patvirtintą metodiką įvertina nukentėjusio asmens poreikius, atsiradusius dėl padarytos nusikalstamos veikos, kartu su nukentėjusiu asmeniu sudaro jo poreikius atitinkantį veiksmų ir pagalbos priemonių planą ir organizuoja pagalbos teikimą, teikia informaciją apie nukentėjusio asmens teises ir jas galinčias užtikrinti institucijas, taip pat emocinę ir (ar) psichologinę pagalbą arba organizuoja jos teikimą, prireikus organizuoja prieglobstį ar kitą atitinkamą laikiną apgyvendinimą, sveikatos priežiūros paslaugų teikimą ir kitą pagalbą.

Siekiant užtikrinti nenutrūkstamo, kokybiško ir prieinamo pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims teikimo sistemą, nustatyti vienodos pagalbos teikimo standartus visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje ir numatyti valstybės biudžeto lėšas, Aukų įstatymo projektu siūloma, kad akredituotą pagalbą teiktų Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka akredituotas juridinis asmuo. Valstybės biudžeto lėšas pagalbai teikti siūloma skirti tik akredituotoms pagalbos tarnyboms. Aukų įstatymo projekte numatyta, kad esant poreikiui pagalbos tarnyba gali pasitelkti pagalbos teikėjus (fizinius ar juridinius asmenis) nukentėjusiam asmeniui sudarytame veiksmų ir pagalbos priemonių plane numatytai pagalbai teikti. Šiems pagalbos teikėjams netaikoma akreditavimo sąlyga, tačiau pagalbos tarnyba yra atsakinga už pasirinktų pagalbos teikėjų teikiamos pagalbos kokybę.

Kartu su Aukų įstatymo projektu teikiamas SPI projektas, kuriame nukentėjusių asmenų patirta žala įtraukiama į socialinės rizikos sąvoką, t. y. nukentėjusių nuo nusikalstamos veikos asmenų patirta žala bus priskiriama prie veiksmų ir aplinkybių, dėl kurių šeimos ar pavieniai asmenys patiria ar yra pavojus jiems patirti socialinę atskirtį. SPI projekte patikslinamas socialinės rizikos apibrėžimas ir socialinių paslaugų tikslai, siekiant užtikrinti asmenims, nukentėjusiems ne tik nuo psichologinės, fizinės ar seksualinės prievartos, smurto, išnaudojimo prekybai žmonėmis, bet ir nuo visų kitų nusikalstamų veikų, galimybę gauti socialines paslaugas. Be to, SPI atitinkamai papildomas nauju 36¹ straipsniu, reglamentuojančiu asmens duomenų tvarkymą, ir įtvirtinama, kad šiuo įstatymu įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai, nurodyti šio įstatymo priede.

Kartu su Aukų įstatymo projektu teikiamas ir VTAPI projektas, kuriame VTAPI 23 straipsnis papildomas nauja dalimi, numatančia, kad vaikui, nukentėjusiam nuo nusikalstamos veikos, pagalbos ir paslaugų teikimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos pagalbos nukentėjusiems nuo nusikalstamos veikos asmenims įstatymas, Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas, Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas, kiti įstatymai ir teisės aktai, taip pat įtvirtinama, kad šiuo įstatymu įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai, nurodyti šio įstatymo priede (į nacionalinę teisę perkeliama direktyvos). Pažymėtina, kad į VTAPI direktyvų nuostatos buvo perkeltos ankstesniais VTAPI pakeitimais, tačiau pačiame įstatyme nebuvo įtvirtinta, kad perkeliama atitinkama direktyvos, jos nebuvo nurodytos įstatymo priede.

Pirmojo kontakto institucijos, pagalbos tarnybos, pagalbos teikėjų tarpusavio bendradarbiavimo, pagalbos nukentėjusiems nuo nusikalstamos veikos asmenims teikimo, institucijų tarpusavio bendradarbiavimo ir bendradarbiavimo su kitomis įstaigomis bei organizacijomis tvarką nustato Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras,

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministras, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministras.

Aukų įstatymo projekte numatyta pagalba nukentėjusiems asmenims finansuojama Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų, Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis.

Įvertinus tai, kad Pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims įstatymui įgyvendinti 2020 m. reikalingos lėšos nėra suplanuotos ir numatytos biudžete, taip pat atsižvelgiant į tai, kad reikia parengti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, o SPI projekte numatyti pakeitimai tiesiogiai susiję su Aukų įstatymo projektu, numatoma Aukų įstatymo ir SPI įstatymo projektų įsigaliojimo data – 2021 m. sausio 1 d. Kadangi VTAPI yra tik papildomas priedu, kuriame numatoma, jog įstatymu įgyvendinamos direktyvų nuostatos, jam įgyvendinti įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų rengti nereikės, VTAPI pakeitimai įsigalios Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo nustatyta tvarka.

Priėmus Įstatymų projektus, Lietuvos Respublika įvykdys savo kaip Europos Sąjungos narės įsipareigojimus tinkamai perkelti į nacionalinę teisę anksčiau minėtų direktyvų nuostatas ir sudaryti teisinės prielaidas nukentėjusiems asmenims gauti pagalbą, atsižvelgiant į jų individualius poreikius.

Teikiamais Įstatymų projektais į nacionalinę teisę perkeliama direktyvų nuostatos išdėstytos atitikties lentelėse.

5. Galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymai neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų įgyvendinimas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymus, kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Aukų įstatymo projekte apibrėžiamos naujos sąvokos: „akredituota pagalba nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims“, „atkuriamasis teisingumas“, „nuo nusikalstamos veikos nukentėjęs asmuo“, „pagalba nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims“, „pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims tarnyba“, „pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims teikėjas“, „pirmojo kontakto institucija“. SPI projekte keičiamas socialinės rizikos sąvokos turinys.

Įstatymų projektuose siūlomos apibrėžti sąvokos suderintos Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ar Europos Sąjungos dokumentams. Įstatymų projektais į nacionalinę teisę perkeliama direktyvų nuostatos.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įgyvendinant Aukų įstatymo projektą, iki jo įsigaliojimo:

1. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras turės nustatyti:

1.1. Aukų įstatymo projekto 13 straipsnio 1 dalyje nurodytą pagalbos tarnybų teikiamos pagalbos akreditavimo tvarką bei 13 straipsnio 2 dalyje nurodytą valstybės biudžeto lėšų akredituotai pagalbai teikti paskirstymo, pervedimo, naudojimo, atsiskaitymo ir kontrolės tvarką;

1.2. Aukų įstatymo projekto 10 straipsnio 2 dalyje nurodytą akredituotos pagalbos teikimo nukentėjusiam asmeniui tvarką;

1.3. Aukų įstatymo projekto 10 straipsnio 4 dalyje nurodytą nukentėjusio asmens poreikių, atsiradusių dėl padarytos nusikalstamos veikos, vertinimo metodiką.

2. Lietuvos Respublikos teisingumo ministras turės parengti Aukų įstatymo projekto 6 straipsnio 5 dalyje nurodytą tvarkos aprašą, pagal kurį institucijos turės teikti Teisingumo ministerijai ar jos įgaliotai institucijai Aukų įstatymo projekto 9 straipsnio nuostatomis įgyvendinti reikalingą informaciją.

3. Teisingumo ministerija turės parengti Aukų įstatymo projekto 9 straipsnio 1 dalyje nurodytą informaciją, ją skelbti ir nuolat atnaujinti savo oficialioje interneto svetainėje.

4. Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras turės nustatyti Aukų įstatymo projekto 12 straipsnio 2 dalyje numatytą tvarką, pagal kurią bus renkama ir teikiama informacija, įgyvendinant direktyvos (ES) 2017/541 nuostatą, kad Europos Sąjungos valstybėje narėje nuo teroristinio nusikaltimo nukentėjęs asmuo, būdamas Lietuvos Respublikos teritorijoje, turi teisę gauti informaciją apie savo teises, pagalbą ir kompensacijas, numatytas ir teikiamas Europos Sąjungos valstybėje narėje, kurioje buvo padarytas teroristinis nusikaltimas.

5. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija turės nustatyti Aukų įstatymo projekto 6 straipsnio 9 dalyje nurodytą atsakingų institucijų veiklos koordinavimo tvarką, užtikrinančią, kad šiame įstatyme numatyta pagalba teroro akto atveju būtų sklandžiai teikiama nuo teroristinio nusikaltimo nukentėjusiam asmeniui.

6. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministras, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministras turės nustatyti Aukų įstatymo projekto 8 straipsnio 2 dalyje numatytą pirmojo kontakto institucijos, pagalbos tarnybos, pagalbos teikėjų tarpusavio bendradarbiavimo, pagalbos nuo nusikalstamos veikos nukentėjusiems asmenims teikimo tvarką.

VTAPI ir SPI projektų įgyvendinamųjų teisės aktų parengti nereikės.

12. Kiek biudžeto lėšų pareikalaus ar leis sutaupyti įstatymų įgyvendinimas

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2019 m. buvo užregistruotas 36 731 nuo nusikalstamų veikų nukentėjęs asmuo, 9 283 iš jų – nuo nusikalstamų veikų, susijusių su smurtu artimoje aplinkoje, nukentėję asmenys. Tai sudaro 25,3 proc. visų užregistruotų nuo nusikalstamų veikų nukentėjusių asmenų. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo įgyvendinimo praktika rodo, kad nukentėjusiųjų, kurie kreipėsi pagalbos, skaičius nuosekliai didėjo: 2013 m. pagalba buvo suteikta daugiau nei 5 000 asmenų, 2019 m. specializuoti pagalbos centrai pagalbą suteikė 11 000 asmenų. Kadangi sunku tiksliai prognozuoti, kiek asmenų kreiptųsi į pagalbos tarnybas, joms pradėjus teikti pagalbą visiems nukentėjusiems asmenims, šiuo metu negalima apskaičiuoti tikslaus lėšų poreikio priimtiems įstatymams įgyvendinti.

Kartu atkreipiamas dėmesys į tai, kad šiuo metu specializuotos pagalbos centrų tinklui, teikiančiam pagalbą nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusiems asmenims, skiriama 1,5 mln. Eur per metus. Nuo nusikaltimų, susijusių su smurtu artimoje aplinkoje, nukentėję asmenys sudaro apie 25 proc. visų nuo nusikaltimų nukentėjusių asmenų. Įvertinus šiuos duomenis, darytina išvada, kad Aukų įstatymo projektui įgyvendinti reikėtų skirti ne mažiau kaip 1 mln. Eur per metus.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus, specialistų vertinimų nebuvo gauta, viešosios konsultacijos nevykdytos.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai yra „pagalba“, „parama“, „nusikaltimas“, „nuo nusikalstamos veikos nukentėjęs asmuo“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.